

УДК 355.02:35.076.1

О. В. Кривенко

Ш. П. Клібанський

В. Л. Ігнатенко

В. П. Гриняк

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВІДУВАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Проаналізовано основні функції Національної гвардії України, виконання завдань яких потребує розвідувального забезпечення застосування за призначенням. Визначено зміст поняття “розвідувально-інформаційне забезпечення” застосування Національної гвардії України та надано пропозиції щодо нормативно-правового регулювання здійснення діяльності підрозділами Національної гвардії України стосовно розвідувального забезпечення виконання завдань за призначенням.

Ключові слова: розвідувальне забезпечення, Національна гвардія України.

Постановка проблеми. На сучасному етапі, коли держава постала перед викликами в 2014 р., створення Національної гвардії України відбувалось одночасно з безпосереднім виконанням нею завдань за призначенням.

При цьому обсяг завдань нового військового формування з правоохоронними функціями значно розширився. Підрозділи і військові частини Національної гвардії залучалися до виконання завдань у районах проведення АТО, оборони деяких ділянок державного кордону України разом з Державною прикордонною службою, запобігали фактам незаконного видобутку бурштину на Рівненщині, Волині та Житомирщині, проводили пошукові дії озброєних злочинців у гірській місцевості, що втекли під час сутичок кримінальних угруповань у Мукачеві. Все це вимагало реформування структури силового відомства, на базі якого була створена Національна гвардія України, та розроблення змін до нормативно-правової бази.

Так, у 2014 р. у військових частинах оперативного призначення Національної гвардії були створені та почали комплектуватися роти розвідки спеціального призначення, підготовка особового складу яких здійснювалася за настановами Збройних Сил України для забезпечення взаємної сумісності під час виконання завдань у єдиній системі сил оборони.

Для здійснення розвідувального

забезпечення підрозділів, що виконували завдання у районах проведення АТО, в тому ж 2014 р. була створена ескадрилья безпілотних авіаційних комплексів та розпочалася робота щодо створення системи повітряної розвідки із застосуванням безпіотної авіаційної техніки.

Проте слід зазначити, що питання існування підрозділів розвідки органів військового управління та військових частин Національної гвардії України, що в межах визначених законодавством повноважень здійснюють діяльність із метою розвідувального забезпечення застосування Національної гвардії України, законодавчо не врегульоване належним чином і до цього часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спроби [1, 2] останнім часом розібратись із функціонуванням системи розвідки Національної гвардії вказують на розбіжність поглядів у фундаментальних питаннях. Слід зазначити, що автори не використовують понятійний апарат, визначений у нормативних документах із зазначених питань. Виконання завдань розвідки в єдиній системі сил оборони вимагає від підрозділів, що здійснюють розвідувальне забезпечення, розуміння класичної системи військової розвідки, організація якої базується на загальних принципах воєнного мистецтва, основних положеннях підготовки та ведення бойових дій і загальновійськового бою.

Метою статті є обґрунтування необхідності існування підрозділів розвідки органів військового управління та військових частин Національної гвардії України, що в межах визначених законодавством повноважень здійснюють діяльність із метою розвідувального забезпечення застосування Національної гвардії України та визначення шляхів виправлення нормативно-правової неузгодженості щодо такої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначене для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [3].

Відповідно до Закону України “Про оборону України” [4] *військове формування* – створена відповідно до законодавства України сукупність військових з’єднань і частин та органів управління ними, які комплектуються військовослужбовцями і призначені для оборони України, захисту її суверенітету, державної незалежності і національних інтересів, територіальної цілісності і недоторканності у разі збройної агресії, збройного конфлікту чи загрози нападу шляхом безпосереднього ведення воєнних (бойових) дій.

На Національну гвардію України поширюється дія Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України [5], Дисциплінарного статуту Збройних Сил України [6], Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України [7].

Відповідно до Закону України “Про національну безпеку України” [8] Національна гвардія України як військове формування з правоохоронними функціями входить до складу як сил безпеки, так і сил оборони держави.

У мирний час Національна гвардія України входить до складу сил безпеки і виконує правоохоронні функції, а також розвиває спроможності, необхідні для виконання завдань у складі сил оборони.

Із введенням правового режиму воєнного стану Національна гвардія України входить до сил оборони, виконує завдання та підпорядковується відповідно до положень Закону України “Про правовий режим воєнного стану” [9] та Закону України “Про Національну гвардію України” [3].

У разі введення правового режиму воєнного стану на сьогодні існують певні неузгодженості в питанні підпорядкування Національної гвардії України, що потребує правового врегулювання. Так, відповідно до статті 6¹ Закону України “Про Національну гвардію України” [3] Міністерство оборони України організовує підготовку та здійснює керівництво Національною гвардією України з виконання заходів правового режиму воєнного стану та завдань територіальної оборони, крім військових частин (підрозділів), які здійснюють конвоювання та охорону дипломатичних представництв, а відповідно до Закону України “Про правовий режим воєнного стану” [9] Генеральний штаб Збройних Сил України організовує підготовку та здійснює керівництво Збройними Силами України, з’єднаннями, частинами та органами інших військових формувань і правоохоронних органів під час виконання ними заходів правового режиму воєнного стану.

Слід зазначити, що органам управління Національної гвардії України як військовому командуванню надається право запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану [9].

У разі відсічі збройної агресії проти України Національна гвардія України бере участь у взаємодії зі Збройними Силами України у ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони.

Під керівництвом Генерального штабу Збройних Сил України Національна гвардія України здійснює планування застосування, підготовку та забезпечує готовність до спільних дій органів управління, з’єднань і частин, призначених для підпорядкування органам військового управління Збройних Сил України в особливий період та виконання завдань територіальної оборони, бере участь у створенні єдиної системи управління та всебічного забезпечення на особливий період.

Планування виконання завдань з відсічі збройної агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних

(бойових) дій відбувається в єдиній системі сил оборони, на підставі директивних документів Генерального штабу Збройних Сил України, згідно із загальними принципами воєнного мистецтва, основними положеннями підготовки та веденням бойових дій і загальновійськового бою.

Відповідно до повноважень складових сил оборони сили і засоби Національної гвардії України беруть участь у виконанні завдань разом зі Збройними Силами України у разі:

– повномасштабної збройної агресії іншої держави проти України;

– збройного конфлікту (збройний конфлікт на державному кордоні);

– проведення окремої спеціальної операції іншою державою проти України із застосуванням незаконних збройних формувань та регулярних військових частин (підрозділів), інформаційних, психологічних операцій (акцій, дій);

– блокади морських портів, узбережжя або повітряного простору України із застосуванням воєнної сили, порушення функціонування Єдиної транспортної системи України іншою державою.

Успішне проведення бойових дій, забезпечення збереження боєздатності сил оборони досягається виконанням комплексу заходів захисту, який організовується і здійснюється в повному обсязі незалежно від умов обстановки.

Забезпечення сил оборони під час їх застосування базується на своєчасно створених та належним чином забезпечених і підготовлених системах всебічного забезпечення складових сил оборони (розвідувального, оперативного, логістичного, медичного та морально-психологічного).

Одним із видів бойового забезпечення є *розвідувальне забезпечення*, планування якого здійснюється відповідними органами військового управління (органами управління).

Отже, система розвідувального забезпечення Національної гвардії України повинна бути невід'ємною частиною всебічного забезпечення своїх сил під час застосування як складової сил оборони держави з метою своєчасного забезпечення розвідувальною інформацією, необхідною для якісного та ефективного виконання завдань за призначенням.

Згідно з унікальним становищем, що займає Національна гвардія України в структурі сектора безпеки і оборони держави (в мирний час належить до сектора безпеки, а у воєнний – до сектора оборони держави), її функції у забезпеченні національної безпеки і оборони

держави можна розподілити на військові – із забезпечення обороноздатності держави, та правоохоронні – із забезпечення безпеки держави і суспільства, прав, свобод людини та громадянина [10].

У ході виконання завдань з відсічі збройної агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також завдань територіальної оборони, чи можливо здійснити підготовку та ефективне ведення бойових дій (оборона, наступ, стабілізаційні дії) без розвідувального забезпечення? Питання риторичне.

Перемога над противником можлива, якщо точно знаєш відповіді на запитання: *що* робить противник (стан), *де* він знаходиться (положення), *коли* і *які* дії він має намір здійснити (наміри). Неможливо всі ці дані отримати в готовому вигляді й одразу, вони накопичуються в результаті постійного збору та аналізу всіх, часом найнезначніших фактів. Тільки ретельно продумана організація заходів розвідки та аналіз даних розвідки в період підготовки до бою й у ході його ведення може забезпечити його успіх.

Відповідно до Закону [11] Збройні Сили України можуть залучатися до заходів добування розвідувальної інформації з метою підготовки держави до оборони, підготовки та проведення спеціальних операцій та/або спеціальних дій, забезпечення готовності Збройних Сил України до оборони держави, а Національна гвардія відповідно до Закону [12] не належить до розвідувальних органів держави, тому не може проводити розвідувальну діяльність та і не потребує цього. Як споживач розвідувальної інформації Національна гвардія отримує від розвідувальних органів дані та відомості в частині, що її стосується. Проте здійснення розвідувального забезпечення виконання бойових завдань тактичного рівня, що збирає своєчасні та достовірні розвідувальні дані про противника і місцевість для підрозділів і частин, не закріплено законодавчо, хоча і є необхідною складовою підготовки та ведення бою.

У ході виконання стабілізаційних дій Національна гвардія буде виконувати завдання шляхом організації охорони та оборони важливих об'єктів, ізоляції (локалізації) кризових зон, блокування диверсійно-розвідувальних груп (терористичних груп, НЗФ). Розвідувальне забезпечення під час таких дій спрямовується на добування даних про бойовий склад, належність, боєздатність, характер дій та наміри ДРГ (терористичних

груп, НЗФ), місцевість, інженерне обладнання та виявлення прийомів і способів ефективної боротьби.

Під час виконання завдань із забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку важливим є питання захисту життя і здоров'я особового складу, що залучається. Тому одним із важливих питань підготовки та організації таких завдань є володіння інформацією про оперативну обстановку та своєчасний прогноз намірів і дій радикально налаштованих громадян (груп).

Залежно від залучених сил і засобів, характеру завдань, які виконуються, способів добування розвідувальних відомостей напрямки розвідувально-інформаційного забезпечення виконання завдань Національною гвардією України можна визначити таким чином.

Тактична розвідка – комплекс заходів та дій, що здійснюється в інтересах підготовки та ведення бою. Поділяється на військову, радіоелектронну (радіотехнічну), артилерійську, інженерну, радіаційну, хімічну та біологічну, повітряну розвідки.

Результати тактичної розвідки досягаються такими способами: спостереженням, підслуховуванням, пошуком, нальотом, розвідувальною засідкою, розвідкою боєм.

Тактико-комунікативна розвідка – комплекс заходів та дій, що здійснюється в інтересах підготовки та у процесі забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку під час проведення масових заходів із залученням великої кількості громадян, мітингів, зборів і т. ін. Поділяється на моніторинг обстановки та повітряний моніторинг.

Результати тактико-комунікативної розвідки досягаються такими способами: збиранням даних у процесі спостереження за обстановкою під час забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку (в тому числі засобами фото- та відеофіксації) – моніторинг оперативної обстановки; повітряним моніторингом обстановки за допомогою безпілотних авіаційних комплексів (мультироторного типу).

Інформаційно-аналітична робота – комплекс заходів, що здійснюється щодо безперервного збирання, оброблення, аналізу даних, відомостей з відкритих та офіційних

джерел інформації щодо суспільно-політичної обстановки в районах виконання завдань, а також розроблення на основі проведеної роботи інформаційно-аналітичних (інформаційних) документів та своєчасного доведення їх до споживачів.

Результати інформаційно-аналітичної роботи досягаються такими способами: збирання, оброблення та аналіз даних з відкритих джерел інформації; аналіз даних та відомостей, отриманих у процесі моніторингу обстановки під час забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку, виділення критичних чинників та прогнозування розвитку подій; узагальнення розвідувальних даних, відомостей, матеріалів, що надходять від розвідувальних органів держави.

Висновки

Відповідно до Конституції України органи державної влади діють у межах повноважень, визначених законодавством. На сьогодні є нагальна потреба у вирішенні таких питань.

1. У зв'язку з реформуванням Збройних Сил України та здійсненням перерозподілу функцій між Міністерством оборони України та Генеральним штабом Збройних Сил України питання підпорядкування Національної гвардії України у разі введення правового режиму воєнного стану потребує чіткого визначення та внесення відповідних змін до нормативних документів.

2. Питання доцільності існування підрозділів розвідки в органах військового управління та військових частинах Національної гвардії України, що в межах визначених законодавством повноважень виконують завдання із забезпечення виконання військових функцій Національної гвардії України, є безумовним, але потребує правового врегулювання.

Це питання може бути вирішено шляхом внесення змін до Закону України “Про Національну гвардію України” в частині надання прав та повноважень на здійснення підрозділами розвідки розвідувального забезпечення.

3. На сьогодні першочерговим завданням щодо нормативного врегулювання

функціонування органів управління і підрозділів розвідки Національної гвардії України можна визначити розроблення таких документів:

- доктрина розвідувально-інформаційного забезпечення НГУ;
- настанови та інструкції з розвідувально-інформаційного забезпечення НГУ;
- підручники, посібники та методичні рекомендації.

Перелік джерел посилання

1. Гончар Р. О. Концептуальні підходи до розроблення методики формування перспективної системи розвідки Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2019. № 3. С. 14–20.

2. Гончар Р. О., Власов К. В., Забула О. Є. Спосіб ведення технічної розвідки підрозділами Національної гвардії України з використанням безпілотних літальних апаратів. *Честь і закон*. 2019. № 3. С. 50–54.

3. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII (зі змінами, редакція від 01.01.2020). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 17. Ст. 594.

4. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII (зі змінами, редакція від 25.09.2019). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.

5. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 р. № 548-XIV (зі змінами, редакція від 30.11.2019). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 194.

6. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 р. № 551-XIV (зі змінами, редакція від 30.11.2019). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 197.

7. Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 р. № 550-XIV (зі змінами, редакція від 30.11.2019). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 196.

8. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

9. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII (зі змінами, редакція від 26.05.2018). *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

10. Аллеров Ю. В., Кривенко О. В. Роль і місце Національної гвардії України у структурі сектора національної безпеки і оборони України. *Наука і оборона*. 2018. № 3. С. 3–9.

11. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII (зі змінами, редакція від 20.10.2019). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 108.

12. Про розвідувальні органи України : Закон України від 22.03.2001 р. № 2331-III (зі змінами, редакція від 09.05.2018). *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 19. Ст. 94.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2020 р.

УДК 355.02:35.076.1

А. В. Кривенко, Ш. П. Клибанский, В. Л. Игнатенко, В. П. Гриняк

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РАЗВЕДЫВАТЕЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ УКРАИНЫ

Проанализированы основные функции Национальной гвардии Украины, выполнение задач которых требует разведывательного обеспечения применения по назначению.

Определено содержание понятия “разведывательно-информационное обеспечение” применения Национальной гвардии Украины и предложено нормативно-правовое регулирование осуществления деятельности подразделениями Национальной гвардии Украины, что касается разведывательного обеспечения выполнения задач.

Ключевые слова: *разведывательное обеспечение, Национальная гвардия Украины.*

UDC 355.02:35.076.1

О. Kryvenko, Sha. Klibanskyi, V. Ihnatenko, V. Hryniak

REGULATORY SETTLEMENT OF PROBLEM ISSUES OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE INTELLIGENCE SUPPORT

In the article the main functions of the National Guard of Ukraine, which require intelligence support were analyzed, the meaning of the “intelligence and information support” concept for the National Guard of Ukraine was determined, also, proposals for problem issues regulatory settlement for the National Guard of Ukraine intelligence support were made.

Nowadays, there is an urgent need to settle the following issues for the National Guard of Ukraine:

1. Due to the Armed Forces of Ukraine reformation and redistribution of the functions between the Ministry of Defense of Ukraine and the General Staff of the Armed Forces of Ukraine, the issue of the National Guard of Ukraine subordination during the introduction of legal regime of martial law requires a clear definition and making appropriate amendments to the regulatory documents.

2. The issue of the existence of reconnaissance and intelligence units in the military authorities and military units of the National Guard of Ukraine which perform tasks within the limits of the authorities defined by the law is indisputable, but requires regulatory issues settlement.

This issue can be settled by making the amendments in the Law of Ukraine “On the National Guard of Ukraine” in terms of granting the rights and authorities to perform the intelligence and reconnaissance tasks by the National Guard intelligence and reconnaissance units.

3. Currently, the top priority tasks for regulatory settlement of the National Guard of Ukraine intelligence and reconnaissance units functioning are:

National Guard intelligence and information support doctrine development;

National Guard intelligence and information support and reconnaissance operations field manuals and guidelines development;

textbooks and manuals on the intelligence and reconnaissance operations development.

Keywords: *intelligence support, National Guard of Ukraine.*

Кривенко Олександр Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, радник командувача Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0002-4776-3465>

Клібанський Шаін Петрович – начальник відділу розвідки штабу Головного управління Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0001-8393-464X>

Ігнатенко Вікторія Леонідівна – старший офіцер відділу розвідки штабу Головного управління Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0002-0162-6502>

Гриняк Володимир Павлович – заступник начальника штабу Головного управління Національної гвардії України (зі служби)
<https://orcid.org/0000-0003-0193-6582>